

PLØYEJORD SOM KONTEKST.

NYE PERSPEKTIVER FOR FORSKNING, FORVALTNING OG FORMIDLING

KHM 18/4 2014 kl. 9.00-18.00

Sted Domus Bibliotheca, Auditorium 14

Adresse Karl Johans gate 47, Oslo Sentrum

På bakgrunn av de senere års øking i tilfanget av metallsøkerfunn og et generelt ønske om å "aktivere samlingene" ønsker Kulturhistorisk museum i samarbeid med relevante kulturminneinstanser og andre aktører å se på det vitenskapelige potensial i løsfunn generelt og metallsøkerfunn i særdeleshet.

I Syd-Skandinavia har detektorarkeologien revolusjonert oppfattelsen av slutningen av eldre jernalder og yngre jernalder og man taler i dag om en ny funnkategori, de såkalte detektorplasser. Selv om funnene er av en art som man tidligere kun kjente fra gravfunn viser etterundersøkelser av funnsteder at det oftest dreier seg om nedpløyde boplasser. Ved løpende monitoring leverer de funn på funn fra pløyselaget, funn som etter tradisjonell arkeologisk oppfattelse allerede har mistet sin kontekst. Likevel sir disse funn noe om hva som har foregått på lokaliteten, når den har vært i bruk og hvilke forbindelser den har hatt med omverdenen, og hvis funnene måles nøyaktig inn sier de også noe om lokalitetens interne organisering. I begynnelsen ble alle slike lokaliteter oppfattet som sentralplasser, men de danske erfaringene viser at antallet av slike detektorplasser er ganske stort og utbredt, så denne forståelse må nyanseres.

På tross av at det i årtier er blitt søkt med metalldetektor i Norge har det ikke hatt samme store innflytelse på funnbildet og tolkningen av den senere forhistorie som tilfellet er i vårt naboland. Det må likevel forventes at «detektorplasser» også forekommer i Norge. Det er målet med dette seminar å belyse forutsetningene for å gå i gang med utforskningen av dette feltet hvilket både innbefatter lokalisering og undersøkelse av detektorplasser samt en vurdering av forsknings- og bevaringsaspektet.

Løsfunn, forskning og forvaltning:

Norsk kulturminnevern bygger på Maltakonvensjonens prinsipp om at den beste bevaring er *in situ* bevaring. I praksis betyr det at hvis det gjøres funn i et område registreres dette som en lokalitet og omfattes deretter av kulturminnelovens §4 om automatisk fredning. De fleste løsfunn blir imidlertid gjort i dyrket mark, og her gjelder unntaket i samme lovs §3, 2. ledd som tillater fortsatt bruk av jorden, med mindre det fattes vedtak om annet. Likevel er det med visning til § 4 praksis å begrense/forby videre søking på allerede kjente lokaliteter med visning til at det kan «tømme» lokaliteten for funn. Denne lov og praksis bygger på flere uprøvde premisser; dels at løsfunnene ikke tar betydelig skade ved opphold i pløyselag, dels at en lokalitet kan «tømmes» for gjenstander og at det kan skade den vitenskapelige verdi. Endelig

Arkeologisk seksjon

Postadr.: Postboks 6762 St. Olavs plass,
0130 Oslo
Kontoradr.: Frederiks gate 3, 0164 Oslo

Telefon: 22851900
Telefaks: 228519524
postmottak@khm.uio.no
<http://www.khm.uio.no>
Org.nr.: 971 035 854

vurderes løsfunnene ikke som verdifulle i seg selv men kun som symptomer på tilstedeværelsen av en lokalitet.

I årsplan for 2014 har Kulturhistorisk museum oppført at museet i samarbeid med relevante kulturminneinstanser ønsker å etterprøve disse premissene. Fokus vil være på metallsøking da det er innen for dette området at det de seneste år er skjedd en merkbar øking av innkomne funn:

1: Det ønskes en undersøkelse av hva forekomsten av gjenstander i pløyelaget sier om bevaringsforholdene under pløyelaget. Kan systematisk overflateoppsamling/monitoring være med til å belyse nedslitingen av kulturminnet under pløyelaget?

2: Det ønskes å belyse bevaringsforholdene i pløyejorden. Hvordan påvirkes gjenstander av oppholdet i pløyelaget over tid? Kan man tale om «*in situ* bevaring»?

3: Det ønskes en undersøkelse av om systematisk monitoring av funnlokalteter kan gi ny/fordypet kunnskap om lokalitetenes art, organisering og datering?

Som det fremgår er det både bevarings-, forvaltningsmessige og forskningsmessige perspektiver museet ønsker å belyse.

En del av disse spørsmål har allerede vært gjenstand for undersøkelse tidligere i andre kontekster. Kulturhistorisk museum ønsker å dra nytte av disse erfaringer ved å invitere relevante institusjoner til samarbeid og til å bidra på et seminar om emnet som planlegges våren 2014 (28/4 2014).

Målgruppe: Seminarets målgruppe er kulturminneforvaltningen og forskningen på alle nivåer i Norge, dvs, Riksantikvar, landsdelsmuseer, fylkeskommuner og universitetsinstitutter.

Tilmelding: Da det er tale om en omfattende målgruppe må vi av hensyn til planlegging og logistikk be om forhåndstilmelding. Hvis det skulle bli plassproblemer vil kulturminneforvaltningens parter samt aktive forskere og PhD-studerende inne for feltet bli prioritert. **Tilmeldingsfrist 16. april.**

Tilmelding skjer til: jes.martens@khm.uio.no

Med vennlig hilsen og vel møtt

Mads Ravn

Dagfinn Skre

Jes Martens

Seksjonsleder, AS, PhD & cantab

professor, Dr. Philos

førsteamanuensis, PhD